

ЛІТЕРАТУРА

1. Губко О.Т. Формування національної свідомості юнацтва у світлі ідей Софії Русової. *Рідна школа*. 1992. №1. с.13-15
2. Дацюк Г. Софія, бо мудра. *Початкова школа*. 1992. №1.с.59,61.
3. Зайченко І. В. Педагогічна конвенція С.Ф. Русової. Чернігів: Деснянська правда, 2006. 262.с.
4. Калениченко Н.П., Кониленко Н.Б. Софія Русова [Текст]. *Рідна школа*. 1991. №12. с. 68,71.
5. Пінчук І. М. Освітня діяльність і педагогічні погляди С.Русової (1856-1940): Автореф. дис. канд. пед. наук. К.1994. 20 с.
6. Проскура О.В. Софія Русова. *Освіта України*. 1997. №33.
7. Сергеева В.Ф. Про деякі питання концепції національного дошкільного виховання Софії Русово. *Педагогічний пошук: інформаційно-методичний вісник*. 1996. №1. с.20-21.

Анна ЛИТВИНЕНКО,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія

імені А. С. Макаренка” Полтавської обласної ради,

м. Кременчук, Україна

Науковий керівник: Ірина ОЛІЙНИК,

асистент кафедри початкової освіти гуманітарних

дисциплін та інформатики Обласного коледжу

„Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

ШЛЯХИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до виховання молодого покоління, зокрема до формування його моральних орієнтирів. Моральне

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

виховання є ключовим аспектом розвитку особистості, що визначає її цінності, ставлення до оточуючих і способ поведінки в суспільстві. Здатність дитини до співпереживання, чуйності, чесності, справедливості та інших моральних якостей закладається зокрема в молодших шкільних роках, коли її свідомість є найбільш гнучкою до впливів і водночас особливо чутливою до інших людей та явищ навколишнього світу.

На етапі молодших шкільних років діти не тільки опановують фундаментальні академічні знання, але й активно розвивають свій внутрішній світ, формують риси характеру та засвоюють соціальні норми. Цей період визначається інтенсивним зростанням емоційного, пізнавального та соціального розвитку, і тому є стратегічно важливим для закріплення моральних вартостей. Шкільне моральне виховання під час цього етапу повинно бути спрямоване на гармонійний розвиток дитини як активного та відповідального члена суспільства.

Важливо, щоб у цей час освітній процес включав не тільки трансляцію знань, але й виховання доброти, поваги, відповідальності та інших ключових моральних якостей, які стануть надійною основою для подальшого життя дитини. Ігри, колективні проекти, розгорнуті обговорення ситуацій, що торкаються моральних дилем — усе це може бути використане для морального виховання молодших школярів.

Основоположний теоретичний аспект морального виховання полягає у розумінні моральності як центральної складової гуманістично орієнтованої освіти. У педагогічній науці моральність визначається як сукупність моральних знань, переконань, цінностей, норм та ідеалів, що формують світоглядну позицію особистості та її поведінку у суспільстві. Це комплексне уявлення включає етичні категорії, які стають регуляторами різних сторін людської діяльності, зокрема міжособистісних стосунків, прийняття рішень, самооцінки і ставлення до навколишнього середовища.

Моральне виховання відіграє життєво важливу роль у розвитку дітей молодшого шкільного віку, оскільки саме у цей період закладаються базові

елементи моральної свідомості. Від кількості, якості та послідовності формування морального досвіду залежить, як дитина буде інтерпретувати моральні ситуації, яким чином буде реагувати на соціальні стимули, а також як будуть формуватися її власні моральні принципи та цінності. Шкільна система виховання має надавати дітям можливість не тільки засвоювати моральні знання, але й вчитись розв'язувати моральні конфлікти, практикувати поведінку, яка відповідає моральним нормам, співпереживати й бути відповідальними.

Психологічні особливості виховання моральних цінностей у молодших школярів вимагають особливої уваги до емоційної сфери дитини та її потреб у соціалізації. Діти у цьому віці характеризуються високою ступенем пластичності свідомості, а їх здатність до ідентифікації з дорослими, імітації поведінки та розуміння соціальних ролей надає великі можливості для ефективного морального виховання. Молодші школярі активно засвоюють моральні концепти через ігри, оповідання, рольові моделі та соціальні інтеракції, тож використання цих векторів впливу дозволяє ефективно вкладати у дітей основи моральної свідомості.

Отже, для формування гармонійної, відповідальної та соціально активної особистості, освітній процес має інтегрувати моральні знання та цінності на всіх етапах взаємодії з дітьми, особливо на стадії молодших шкільних років.

Методи морального виховання в школі – це способи впливу на формування ціннісних орієнтирів дитини, її норм поведінки та розвиток моральних особливостей. Різноманітні підходи дозволяють забезпечити глибину та стійкість морального навчання у шкільному середовищі.

Використання ігрових технік є одним із найефективніших способів формування моральних норм у молодших школярів. Ігри, що моделюють соціальні ситуації, дозволяють дітям в безпечному середовищі експериментувати з різними ролевими поведінками та вчитись розпізнавати етичні дилеми, шукати коректні рішення та виявляти співчуття.

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

Роль учителя у цьому процесі невимірно велика, адже вчитель виступає не лише як джерело знань, але й як моральний авторитет і приклад для наслідування. Педагог, який демонструє моральну чесність та емпатію у своїх діях, створює атмосферу довіри та відкритості, яка є суттєвою для ефективного морального виховання.

Сім'я відіграє фундаментальну роль у моральному розвитку дитини. Батьки як перші взірці для наслідування формують основи етичної поведінки, виховуючи відповідальність, повагу до інших та чесність. Тісна співпраця між школою та родиною сприяє єдності освітніх та виховних цілей.

Застосування сучасних освітніх технологій дозволяє залучити учнів до інтерактивного навчання, що підсилює набуття моральних знань та навичок. Мультимедійні інструменти, соціальні медіа та електронні платформи можуть будувати мости між теоретичними знаннями та реальними життєвими ситуаціями, давати можливість для волонтерства й соціальної взаємодії, що розвиває моральну свідомість у молодших учнів.

Загалом, використання комплексного підходу до морального виховання в школі, що включає ігрові техніки, особистісний приклад учителів, сімейне виховання та інтеграцію сучасних технологій, забезпечує ефективну підготовку дітей до морально свідомого життя у складному сучасному світі.

Практичне втілення морального виховання в освітньому процесі здійснюється через реальні педагогічні практики та ініціативи, які підтримують розвиток моральних якостей у молодших школярів. Досвід вчителів, які успішно інтегровані методи морального виховання в щоденне навчання, демонструє конкретні стратегії та підходи, які використовуються у класних кімнатах.

Наприклад, багато досвідчених освітян підкреслюють важливість „класних зборів”, де діти разом з учителем розглядають різноманітні моральні ситуації та проводять обговорення, що виховує не тільки здатність аргументувати власну думку, але й вчитися слухати та враховувати позиції інших. Це

V Міжнародна викладацько-студентська науково-практична конференція

допомагає сформуванню в учнів уявлення про справедливість, чесність та відповідальність, а також навчити їх вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Аналіз програм і проектів з морального виховання для молодших школярів виявляє цілий спектр тематичних ініціатив, які включають екологічне виховання, волонтерську діяльність, культурні обміни, проекти громадянської освіти, та теми толерантності та різноманіття. Програми, такі як „Школа без булінгу” або „Друзі довкілля” заохочують дітей до активної участі та допомагають розвивати моральні навички через безпосередню дію та осмислення світу навколо них.

Практичне втілення шляхів морального виховання через програми та проекти яскраво демонструє, що справжнє розуміння моральних цінностей і норм досягається не стільки через теоретичне вивчення правил, скільки через активне їх застосування в реальних життєвих ситуаціях. Залучення учнів до різних форм моральної практики сприяє формуванню у них глибокого розуміння моральності та розвитку як моральних особистостей.

Загальні висновки щодо ефективності підходів до морального виховання молодших школярів включають аналіз результатів дослідження сучасних методик і практик морального виховання, їхню відповідність віковим особливостям дітей, а також вплив цих підходів на розвиток особистісних якостей у молодших школярів.

Перспективи розвитку шляхів морального виховання у контексті сучасних освітніх викликів можуть охоплювати висвітлення потенційних напрямів удосконалення існуючих методів та розробку нових підходів, заснованих на дослідженні потреб сучасних школярів. Перспективи можуть включати:

1. Інтеграцію морального виховання у всі шкільні предмети, а не тільки у соціально-гуманітарні.
2. Розробку освітніх програм, що пропонують моделі формування та розвитку моральних цінностей.
3. Залучення до процесу морального виховання не тільки педагогів, а й батьків, створення спільних проектів та заходів.

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

4. Використання інноваційних освітніх технологій і медіаресурсів для створення ефективного навчально-виховного середовища.

5. Обговорення заходів щодо вирішення моральних дилем сучасності серед молодших школярів з урахуванням їх соціальної та культурної специфіки.

2. Борисенко В.Г. "Методи морального виховання у школах України", Педагогічні науки, № 2, 2019, с. 16.

3. Васильківська С.Ю. "Вплив сімейного виховання на формування моральності у молодших школярів", дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018, с. 47.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисенко В.Г. Методи морального виховання у школах України : стаття. *Педагогічні науки*. №2. 2019. С. 16.

2. Васильківська С.Ю. Вплив сімейного виховання на формування моральності у молодших школярів : дис. канд. пед. наук. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 47 с.

3. Гончаренко С.У. Методичні рекомендації. Київ, 2020. 75 с.

4. Демченко І.І. Роль педагога : стаття. *Вісник педагогіки*. №5. 2020. С. 57.

5. Ємець О.Л. Сім'я і школа. Київ : Райдуга, 2018. 89 с.

6. Іваненко Т.П. Новітні освітні технології. Київ : Освіта, 2021. 134 с.

7. Литвинова С.Г. Ефективність ігрових технік : стаття. *Освіта і виховання*. №4. 2017. С. 28.

8. Моргун О.М. Педагогічні інновації. Харків : Основа, 2019. 112 с.